

**SRPSKO VETERINARSKO DRUŠTVO
SEKCIJA ZA DDD
KATEDRA ZA ZOOHIGIJENU
FAKULTETA VETERINARSKE MEDICINE
UNIVERZITETA U BEOGRADU**

ZBORNİK RADOVA

33. SAVETOVANJE

DEZINFEKCIJA, DEZINSEKCIJA I DERATIZACIJA

- Jedan svet jedno zdravlje -

**BAJINA BAŠTA, Hotel „Zepter Drina 4*“
26 – 29. maja 2022. godine**

**SRPSKO VETERINARSKO DRUŠTVO
SEKCIJA ZA DDD
KATEDRA ZA ZOOHIGIJENU
FAKULTETA VETERINARSKE MEDICINE
UNIVERZITETA U BEOGRADU**

SRPSKO VETERINARSKO DRUŠTVO

ZBORNİK RADOVA

33. SAVETOVANJE

DEZINFEKCIJA, DEZINSEKCIJA I DERATIZACIJA

– Jedan svet jedno zdravlje –

**BAJINA BAŠTA, Hotel „Zepter Drina 4*“
26 – 29. maja 2022. godine**

**33. SAVETOVANJE
DEZINFEKCIJA, DEZINSEKCIJA I DERATIZACIJA**

Organizatori:

SRPSKO VETERINARSKO DRUŠTVO, SEKCIJA ZA DDD
KATEDRA ZA ZOOHIGIJENU
FAKULTETA VETERINARSKE MEDICINE UNIVERZITETA U BEOGRADU

Organizacioni odbor:

Predsednik: Prof. dr Ljiljana Janković
Počasni predsednik: Mr Miodrag Rajković, vet. spec.
Potpredsednici: Prof. dr Radislava Teodorović
Prof. dr Milutin Đorđević
Sekretar: Dr sci. vet. Vladimir Drašković
Tehnički sekretar: Spec. sanit. ekol. inž. Tamara Petrović

Programski i naučni odbor:

Milorad Mirilović, Miodrag Rajković, Mišo Kolarević, Novica Stajković, Nenad Budimović,
Vitomir Čupić, Zoran Kulišić, Jakov Nišavić, Neđeljko Karabasil, Ljiljana Janković,
Radislava Teodorović, Milutin Đorđević, Saša Trailović, Katarina Nenadović, Vladimir Drašković,
Marijana Vučinić, Nada Plavša, Nevenka Aleksić, Tamara Ilić, Tanja Antić,
Olivera Vukićević-Radić, Dobrila Jakić-Dimić, Sobodan Marić, Renata Reljić, Milena Krstić,
Marko Nadaškić, Armin Tomašić, Zoran Jovanović, Božidar Ljubić, Zoran Đerić, Vladimir Vuković,
Štefan Pintarić, Svetozar Milošević, Jovanka Bodiroga, Živan Dejanović, Predrag Čurčić, Zoran
Dunderski, Jovan Ivačković, Ivan Pavlović, Saša Maričić, Dragan Banjac, Snežana Radivojević,
Branislav Mauković, Tanja Antić, Radoslava Savić Radovanović, Laslo Matković

Pokrovitelj Simpozijuma:

VETERINARSKA KOMORA SRBIJE

Sponzori:

AVENIJA MBNS1
VISAN
EKOSAN
EKO SISTEM CO.
VSI KRALJEVO
PANAGRO N&G
EKOZAŠTITA
SANUS-M

Izdavač:

SRPSKO VETERINARSKO DRUŠTVO, BEOGRAD

Urednici:

Prof. dr Ljiljana Janković
Dr sci. vet. Vladimir Drašković

Tehnički urednici:

Dr sci. vet. Vladimir Drašković
Spec. sanit. ekol. inž. Tamara Petrović

Priprema teksta za štampu: Gordana Lazarević

Štampa: Naučna KMD, Beograd, 2022.

Tiraž: 100

ISBN-978-86-83115-46-4

Uz manje dopune i izmene koje nisu uticale na stručni deo teksta, a sa lektorskom korekcijom i tehničkim uređenjem u skladu sa zahtevima izdavača, u Zborniku radova su štampani originalni tekstovi autora.

SADRŽAJ

PREDAVANJA PO POZIVU

- ◆ **Jasna Stevanović:**
Zašto je važno poresko oslobađanje za usluge dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije, koje se pružaju kao veterinarska delatnost3
- ◆ **Radoslava Savić Radovanović:**
Sanitacione mere u industriji mleka9
- ◆ **Vladimir Drašković, Milica Glišić, Radislava Teodorović, Milutin Đorđević, Katarina Nenadović, Ljiljana Janković:**
Rezistencija glodara na antikoagulantne rodenticide20

OKRUGLI STO

UKLANJANJE ANIMALNOG OTPADA U REPUBLICI SRBIJI - STANJE I PERSPEKTIVA

- ◆ **Ljiljana Janković, Milutin Đorđević, Radislava Teodorović, Vladimir Drašković, Katarina Nenadović, Renata Relić, Ivan Pavlović:**
Neškodljivo uklanjanje životinjskih leševa i značaj izgradnje transfer stanica33
- ◆ **Milutin Đorđević, Ljiljana Janković, Zoran Kulišić, Radislava Teodorović, Marijana Vučinić, Katarina Nenadović, Vladimir Drašković, Branislav Pešić:**
Mere za suzbijanje trihineloze životinja na teritoriji Republike Srbije41
- ◆ **Mirjana Bojanić Rašović:**
Sistem i metode upravljanja nusproizvodima animalnog porijekla u Crnoj Gori61
- ◆ **Nada Plavša, Nikolina Novakov, Mira Majkić, Nikola Plavša, Ivan Pavlović:**
Potencijalno zagađenje životne sredine animalnim otpadom72

I TEMATSKO ZASEĐANJE

DEZINFEKCIJA

- ◆ **Mišo Kolarević, Miodrag Rajković, Milovan Stojanović:**
Mere DDD u zaštiti od zaraznih bolesti81
- ◆ **Radislava Teodorović, Ljiljana Janković, Milutin Đorđević, Vladimir Drašković:**
Povećani nusprodukti dezinfekcije kao rezultat pojačane dezinfekcije:88
- ◆ **Novica Stajković:**
Koinfekcija infektivnih agenasa zoonoznog porekla93
- ◆ **Milena Krstić, Ana Bakračević, Jovan Mladenović, Srđan Lazić, Dolores Opačić:**
Mere prevencije infekcije virusom SARS-CoV-2103
- ◆ **Tanja Kovačević:**
Sanitarno - higijenske mere u objektima pod sanitarnim nadzorom112
- ◆ **Marina Radojičić, Isidora Prošić, Jožef Ezved, Dejan Krnjaić:**
Značaj sprovođenja dezinfekcije u zoo vrtovima – aspergiloza pingvina (*Spheniscus humboldti*) – prikaz slučaja119

II TEMATSKO ZASEDANJE

DEZINSEKCIJA

- ◆ **Maja Janković , Milica Rajković, Ivana Đurić Maslovara, Olivera Vukićević-Radić, Marko Popović:**
Praćenje brojnosti krpelja i detekcija uzročnika lajmske bolesti, bakterije *B. burgdorferi* S.L u uzorcima izlovljenim na teritoriji grada Beograda tokom 2021. godine 129
- ◆ **Vitomir Čupić, Saša Ivanović, Sunčica Borozan, Indira Mujezinović, Andreja Prevendar Crnić, Dejana Čupić Miladinović:**
Primena pesticida, njihova klasifikacija i uticaj na životnu sredinu..... 135
- ◆ **Aleksandra Tasić, Ivan Pavlović, Tatjana Šolević Knudsen:**
Rasprostranjenost ostataka organohlornih pesticida u hrani životinjskog porekla: 149
- ◆ **Ana Bakračević, Milena Krstić, Jovan Mladenović, Srđan Lazić, Dolores Opačić:**
Primena mera dezinfekcije i deratizacije tokom pandemije COVID-19 160
- ◆ **Vitomir Čupić Arturo Anadon, Saša Ivanović, Sunčica Borozan, Gordana Žugić, Indira Mujezinović, Andreja Prevendar Crnić, Romel Vele, Dejana Čupić Miladinović:**
Primena piretroida u veterinarskoj medicini 166
- ◆ **Vitomir Čupić, Saša Ivanović, Sunčica Borozan, Gordana Žugić, Indira Mujezinović, Andreja Prevendar Crnić, Romel Vele, Dejana Čupić Miladinović:**
Mehanizam repelentnog delovanja piretroida 180
- ◆ **Katarina Nenadović, Marijana Vučinić, Radislava Teodorović, Ljiljana Janković, Milutin Đorđević, Vladimir Drašković, Tamara Ilić:**
Kontrola bubašvaba i njihov značaj za javno zdravlje 190

III TEMATSKO ZASEDANJE

BIOSIGURNOSNE MERE

- ◆ **Štefan Pintarić, Stanka Vadnjal:**
Biosigurnosne mere u peradarstvu: 205
- ◆ **Ivan Pavlović, Ljiljana Janković, Slobodan Stanojević, Jovan Bojkovski, Nemanja Zdravković, Aleksandra Tasić, Dragica Vojinović:**
Biosigurnosne mere u kontroli parazitskih infekcije svinja u farmskim objektima 213
- ◆ **Renata Relić, Ljiljana Janković, Ivan Pavlović:**
Biosigurnost i pašno držanje životinja 220

III TEMATSKO ZASEDANJE
BIOSIGURNOSNE MERE

BIOSIGURNOSNE MERE U KONTROLE PARAZITSKIH INFEKCIJE SVINJA U FARMSKIM OBJEKTIMA

BIOSECURITY MEASURES IN THE CONTROL OF PARASITIC INFECTIONS OF SWINE IN FARM OBJECTS

Ivan Pavlović¹, Ljiljana Janković², Slobodan Stanojević¹, Jovan Bojkovski², Nemanja Zdravković¹, Aleksandra Tasić¹, Dragica Vojinović¹

¹Dr sc. vet. med. Ivan Pavlović, naučni savetnik; dr sc. vet. med. Slobodan Stanojević, naučni saradnik; dr sc. vet. med. Nemanja Zdravković, naučni saradnik; dr sc. vet. med. Aleksandra Tasić, naučni saradnik; dr sc. vet. med. Dragica Vojinović, naučni saradnik, Naučni institut za veterinarstvo Srbije, Beograd, R. Srbija

²Dr sc. vet. med. Ljiljana Janković, profesor; dr sc. vet. med. Jovan Bojkovski, profesor, Fakultet veterinarske medicine, Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija

Kratak sadržaj

Sprečavanjem pojave i širenja parazitskih infekcija preduzimanjem određenih preventivnih mera na farmama ima osnovni zadatak smanjenje prevalencije parazita, čime se postiže da na klanice dospe što manji broj inficiranih svinja. Pored toga, preduzimanje propisanih mera na klanici ima za cilj da se rizik od pojave parazitskih zoonoza u mesu i proizvodima od svinjskog mesa drži na nultom nivou. Primena ovog integrisanog koncepta kontrole infekcije parazitima zahtevala je sistematsko praćenje infekcije na farmama i klanicama pre i posle primenjenih mera. Svakako, kompleksnost problema zahtevala je uključivanje svih relevantnih subjekata, prvenstveno veterinarske službe, počev od farmi pa do klanica.

Ključne reči: biosigurnosne mere, parazitske infekcije, svinje, farmska proizvodnja

Abstract

By preventing the occurrence and spread of parasitic infections by taking certain preventive measures on farms, the basic task is to reduce the prevalence of parasites, which achieves that as few infected pigs as possible reach slaughterhouses. In addition, taking the prescribed measures at the slaughterhouse aims to keep the risk of parasitic zoonoses in meat and pork products at zero. The application of this integrated concept of parasite infection control required systematic monitoring of infection on farms and slaughterhouses before and after the applied measures. Certainly, the complexity of the problem required the involvement of all relevant entities, primarily veterinary services, from farms to slaughterhouses.

Key words: biosecurity measures, parasitic infections, pigs, farm production

*e-mail kontakt osobe: dripavlovic58@gmail.com

Današnja industrijska proizvodnja svinja bazira se na sprovođenju biosigurnosnih mera, kao i rešavanje ekoloških problema, koji znatno opterećuju proizvodnju. Dobro zdravlje svinja je uslov dobre reprodukcije, odnosno rentabilne proizvodnje. Zdravlje zavisi od uslova držanja, nege, ishrane, kontrole zdravlja i zdravstvene zaštite. Veliki broj bolesti koje su prisutne na farmama svinja industrijskog tipa, moguće je primenom profilaktičkih i terapijskih mera, kao i pojačanom kontrolom stručnih službi držati pod kontrolom.

Paraziti su prisutni kod svinja širom sveta u velikim i malim uzgojima, bez obzira na stepen primenjenih zootehničkih i higijenskih mera. Klinički simptomi parazitoza kod svinja obično nisu jasni ni patognomonični a prikriveni su pneumonijama i dijareama različite etiologije. Istraživanja sprovedena u zemljama koji su najveći proizvođači svinjskog mesa i koriste najsavremeniju tehnologiju to najbolje islustruju. Na osnovu obavljenih pregleda na velikom broju farmi i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem svinja u Srbiji, ustanovili smo da parazitskih infekcija nije pošteđena ni jedna starosna kategorija svinja, a da zavisno od higijene držanja, preventivnih mera i redovne kontrole na parazite zavisi njihova incidenca i morbiditet. Pri tome važan momenat u nastanku infekcija čini prva infekcija prasadi koja je preko krmača koje su inficirane parazitima ušle u prasilište a potom ta prasadi sa parazitima odlaze u odgoj tov.

Na farmama i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja na kojima je utvrđeno prisustvo parazitskih infekcije ili u cilju redovne kontrole na prisustvo parazita primenjuju se sledeće mere:

Pridržavanje principa dobre proizvođačke i higijenske prakse

Problem transmisije parazitskih infekcija sa starijih na mlađe kategorije svinja na farmama nastaje tokom držanja svinja u drugim objektima farme gde nastaju infekcije priuplodnih životinja ekto i endoparazitima a one ga unose u prasilište i inficiraju prasadi neposredno po partusu. Iz tih se razloga njihovoj kontroli pristupa sa više aspekata koji su suštinski povezani u jednu celinu. Priplodne životinje bi trebalo očistiti od parazita pre uvođenja u prasilište. Dobri rezultati su uvek postizani kada je postojala mogućnost na farmama je posle odbijanja prasadi i prebacivanja u druge tehnološke faze proizvodnje, onemogućeno mešanje prasadi iz različitih legala u istim boksevima i tako je sprečavano potencijalno širenje parazita iz inficiranih legala. Grupe u odgajivalištu su bile formirane od prasadi iz istog legla (kod kaveznog sistema držanja), ili od prasadi iz susednih legala (kod gajenja prasadi u grupnim boksevima). Osim navedenih i drugi stresni faktori kao što je na primer promena hrane kao i načina ishrane mogu uticati na širenje infekcije.

Upravljanje procesom proizvodnje

Upravljanje procesom proizvodnje u prasilištu ima značajan uticaj na zdravstveni status prasadi. S obzirom da se prasadi rađaju bez protektivnih anti-

tela nastojalo se da prasad odmah po rođenju posisaju kolostrum i na taj način steknu pasivni prirodni imunitet koji će ih štititi u prvim nedeljama života od različitih infektivnih agenasa. Ali ovaj momenat je i inicijalno mesto infekcije prasadi infektivnim oblicima parazita (protozoe, helminti, šugarci) u slučaju da krmače nisu parazitološki očišćene pre uvođenja u prasilište. One se zatim kaskadno provlače kroz sve proizvodne segmente od odgoja do tovnih ili do priplodnih životinja.

Parazitološka dijagnostika

Redovni parazitološki pregledi moraju biti izvršeni u redovne mere zdravstvene zaštite svinja. Preventivna koprološka i dermatološka dijagnostika treba da obuhvati sve životinje na farmi i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja i vrši se minimum dva puta godišnje u svim starostnim i proizvodnim kategorijama. Priplodne životinje ako su pozitivne, treba dehelmintisati i tretirati akaricidima pre uvođenja u prasilište čime sprečavamo inicijalnu infekciju prasadi. Odlučenu prasad pre prebacivanja u tov obavezno parazitološki pregledamo i po potrebi lečimo. Za tovnne životinje i priplodna grla koja su na farmi važe isti principi - redovne i periodične kontrole. Takođe se kod novonabavljenih priplodnih životinja tokom boravka u karantinu obavezno dva puta vrši parazitološka kontrola. Preporučuje se da se pri davanju tovnog materijala na kooperacijski tov on mora kontrolisati na prisustvo parazita kao i tovnog materijal nabavljen za uslužni tov.

Primena antiparazitika

Pri medikamentoznoj terapiji imamo izbacivanje adulta parazita iz digestivnog trakta svinja, tako da nakon terapije moramo vršiti uklanjanje parazita zajedno sa đubretom. Antiparazitici se aplikuju injekciono, putem hrane i prskanjem. Preventivna antiparazitska terapija se primenjuje ciklično na farmama koje su imale uspešnu snaciju parazitskih infekcija. Cilj ove terapije je sprečavanje unosa parazitskih uzročnika u zapaat i održavanje postojećeg statusa farma. Pojedini antiparazitici se mogu preventivno davati u hrani (ivermektinski preparati) ili u vodi a ektantiparazitici putem prskanja životinja ili putem hrane (ivermektinski preparati).

Striktno poštovanje biosigurnosnih mera

Biosigurnosne mere su namenjene sprečavanju neželjenih situacija i unapređenju poslovanja farmi i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja, a u suštini omogućavaju efikasnu preventivu bolesti. U cilju pravilnog definisanja biosigurnosnih protokola, same biosigurnosne mere su klasifikovane na spoljašnje i unutrašnje. Spoljašnje mere za cilj imaju da spreče ulazak infekcija na farmu i da svakodnevnim rutinskim merama smanji rizik od mo-

gućnosti unošenja infekta. To su opštene mere koje se odnose se i na pravilan izbor lokacije za izgradnju objekata, samo građu i funkcionalnost objekta i tehnologije držanja.

Kada su u pitanju spoljašne biosigurnosne mere neophodno je naročitu pažnju posvetiti sprečavanju unošenja i širenja infekcije, što se postiže zdravstvenom kontrolom novonabavljenih svinja. Poštovanjem koncepta „sve unutra, sve napolje“, kao i sprečavanjem kontakata između različitih proizvodnih grupa svinja. U sklopu ovog programa primenjena je i međuturnusna pauza odnosno tzv. „odmor objekta“ koji je imao povoljne efekte. U svakom objektu korišćen je odgovarajući pribor za čišćenje, koji se nije smeo koristiti u drugim objektima.

Instalacija dezinfekcionih barijera ispred objekata kao i između pojedinih sekcija u objektu imala je za cilj prevenciju prenošenja parazita Kretanje transportnih sredstava, ali i ljudi posetilaca farmi i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja bilo je svedeno na najmanju moguću meru. Ukoliko se transport i odvijao vozila su morala biti uvek dezinfikovana, a posetioци su morali da ispoštuju mere biosigurnosti presvlačenjem garderobe, tuširanjem, i upotrebom čiste garderobe na farmi kao i zaštitne opreme.

Pored ovih mera, veoma bitne su i biosigurnosne mere koje se odnose na transport životinja, pravilno skladištenje đubreta i neškodljivo uklanjanje leševa.

Unutrašnje biosigurnosne mere definisane su u svim biosigurnosnim protokolima na farmama, kroz planove sanitarne procedure koji se kontinuirano sprovode. Za svaki objekat pravi se plan sanitarne procedure ponaosob, zavisno od kapaciteta objekta, građevinsko tehničkih karakteristika i tipa proizvodnje.

Opšte zoohigijenske mere

Opšte higijenske mere podrazumevaju pre svega održavanje proizvodnih objekata u čistom stanju, a posebno prasilišta i odgajivališta. Ovim merama je neophodno posvetiti posebnu pažnju. Nakon svakog proizvodnog ciklusa u pojedinim fazama proizvodnje, neophodno je sprovesti mehaničko čišćenje, sanitarno pranje toplom vodom i postupak dezinfekcije.

Generalno procedura opšte dezinfekcije farmi se svodi prvo na mehaničko čišćenje koje ima za cilj da se sa podova objekta i drugih površina ukloni sva vidljiva nečistoća koju najčešće čini fekalni otpad i ostaci hrane. Kod čišćenja svih površina, odnosno suvog materijala, potrebno je prethodno da se isti navlaže vodom ili dezinficijensom. To je potrebno zbog toga da se prilikom čišćenja ne bi dizala prašina, a sa njom zajedno i mikroorganizmi ili jaja parazita. Sakupljeno đubre se odvozi na određeno mesto (50 metara udaljeno od farmskog objekta) i skladišti. Po završenom mehaničkom čišćenju pristupa se sanitarnom pranju kojim se uklanja ostatak nečistoće. Poželjno je da se u objektima to radi vodom čija temperatura prelazi 60°C. Ovim postupkom skida se preostala nečistoća, a sa njom i znatne količine mikroorganizama. Sanitarno pranje treba

naročito temeljno sprovesti na podovima, donjim delovima zidova i boksevima u stajama, radnim površinama itd. Tek nakon toga vrši se hemijska dezinfekcija.

Nakon završetka čišćenja objekta, čiste se sve saobraćajnice unutar ekonomskog dvorišta farme.

Deratizacija i dezinfekcija

Deratizacija je jedna od veoma važnih mera u sprovođenju zoohigijenskih protokola. Pored primene hemijskih rodenticidnih sredstava je neophodno preduzeti građevinsko tehničke i preventivne mere u cilju smanjenja ulaska glodara u famske objekte. Potrebno je pravilno održavanje ekonomskog dvorišta što podrazumeva redovno košenje i uklanjanje korova i rastinja. Uklanjanje glodara je od izuzetne važnosti s obzirom da su oni glavni prenosioci trihineloze svnja.

Dezinfekcija objekata treba da se sprovodi kontinuirano imajući na umu prisustvo brojne populacije insekata, pre svega muva u samim objektima i neposrednoj okolini. Na farmi treba koristiti higijenske i zaštitne mere, pre svega pravilno skladištenje đubreta, postavljanje zaštitnih mreža na prozore i ventilacione otvore, kao i upotrebu hemijskih sredstava (adulticida i larvicida).

Kontrola nevlasničkih pasa i mačaka na farmi i kontrola ptica

Prisustvo nevlasničkih životinja, pasa i mačka, je česta pojava na velikom broju farmi i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja. Ovim životinjskim vrstama treba onemogućiti pristup u objekte farme jer nikako ne smemo zaboraviti da su psi prenosioci ehinokokoze, mačke prenose toksoplazmozu a obe vrste kriptosporidioze. I ako prenebregnemo osnovne postulate da im nije mesto na farmama onda kod njih obavezno moramo vršiti sprovođenje redovnih preventivnih mera zdravstvene zaštite (čišćenje od helminata i protozoa i vakcinacija) i monitoringa na pojedine bolesti.

Kontrola ptica koje se sreću na svinjarskim farmama i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja (golubovi, vrapci, čvorci, laste, vrane, svrake i sl.) se mora rigorozno sprovesti s obzirom da one mogu biti nosioci infektivnog materijala na nogama ili preko organa za varenje ili disanje (TBC, giardiaz, salmoneloza, onitoza i dr.) . Zato se preporučuje zatvaranje rupa pogodnih za pravljenje gnezda, postavljanje mreža na prozore i otvore za ventilaciju, zatvaranje otvora na silosima i pokrivanje rubova ispod krovišta i streha pogodnih za pravljenje gnezda i zadržavanje ptica.

Uklanjanje leševa

Uklanjanje leševa iz proizvodnih objekata je bila obaveza zaposlenih radnika. Na farmama su postojale izgrađene rashladne komore ili kontejneri za sakupljanje leševa svinja sa farme, odnosno svih materijala koji pripadaju kate-

goriji 1. Njihova prerada je vršena u kafilerijama, te je bilo neophodno da svaka farma ima potpisan ugovor sa kafilerijom za uklanjanje materijala kategorije 1. Na ovaj način se smanjio rizik da leševi uginulih svinja predstavljaju izvor infekcije za zdrave svinje.

Uklanjanje stajnjaka

Položaj đubrišta u okviru farme i na individualnim gazdinstvima sa većim brojem životinja i organizacije izđubravanja proužaju puno informacija o nivou biosigurnosti i svesti zaposlenih. Primena digestije, osunčavanja ili svakog drugog prihvatljivog vida biološke degradacije smatra se poželjnim, i veoma su značajni za podizanje nivoa biosigurnosti na farmi. Korišćenje stajnjaka poreklom sa farmi svinja, za potrebe đubrenja poljoprivrednih površina predstavlja značajan rizik po zdravlje životinja ali i zdravlje ljudi. Adekvatno upravljanje i postupak sa stajnjakom poreklom sa farmi svinja može smanjiti rizik od širenja patogena na domaće i divlje životinje i ljude. Iz tih razloga preporuka je bila da se stajnjak deponuje i tretira u aerobnim uslovima, ili da se koristi za proizvodnju biogasa u anaerobnim digestorima.

ZAKLJUČAK

Fleksibilnom saradnjom vlasnika farmi/individualnog odgajivača sa stručnim službama (veterinarskim stanicama, institutima), uz poštovanje i sprovođenje stručnih saznanja, te primenom niza biotehničkih mera i stavljanjem akcenta na preveniranje bolesti svinja, a u cilju promocije dobrog zdravlja svinja, moguće je unaprediti proizvodnju i suzbiti prisustvo parazitskih infekcija. Biosigurnost, dobrobit, dobra proizvođačka praksa i analiza rizika na kritičnim kontrolnim tačkama su veoma značajani elementi za intenzivnu proizvodnju svinja. Planska primena biosigurnosnih mera presudna je u zaštiti zdravlja svinja i uspeha proizvodnje.

LITERATURA

1. Bojkovski J., Pavlović I., Savić B., Rogožarski D. (2012) Contribution to knowledge biosecurity on pigs farms industrial type. Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca 69, 1-2, 305-308
2. Lončarević A., Markić Z., Toševski J., Pavlović I. (1997) Osnovi sistematskog zdravstvenog nadzora i programiranja zdravstvene zaštite svinja U: Lončarević A. Zdravstvena zaštita svinja u intenzivnom odgoju, 517-523, izd. Naučni Institut za veterinarstvo Srbije, Beograd
3. Hudina V., Pavlović I., Kulišić Z., Nešić D. (1995): Značaj zoohigijene držanja u preventivi parazitskih infekcija svinja u farmskim uslovima. Zbornik radova VI simpozijuma dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija u zaštiti životne sredine, Donji Milanovac, 268-270.
4. Hudina V., Pavlović I., Rikson M., Kulišić Z., Minć S. (2003): Higijenske mere koje se koriste u cilju preveniranja parazitskih infekcija u prasilištu. Zbornik radova XIV

- savetovanja dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija u zaštiti životne sredine sa međunarodnim učešćem, Subotica, 28-31.5.2003., 329-341
5. Jakić-Dimić D., Pavlović I., Savić B. (2007): Tečni stajnjak svinjarskih farmi, ekološki problem životne sredine i moguća rešenja *Biotechnology in Animal Husbandry* 23 (3-4), 109 - 118
 6. Pavlović I., Lončarević A., Ivetić V., Kulišić Z., Markić Z., Tosevski (1995): Sort and distribution of parasitary infestation in swine farms breeding, *Macedonian Veterinary Review* 24 (1-2), 69-72
 7. Pavlović I., Kulišić Z., Vujić B. (1997): Parazitske bolesti, U: A. Lončarević: Zdravstvena zaštita svinja u intenzivnom odgoju, Izd.: Naučni institut za veterinarstvo Srbije, Beograd, 157-202
 8. Pavlović I., Kulišić Z., Hudina V., Milutinović M. (1998): Ectoparasitoses of swine (*Sus scrofa domestica*) in Serbia, Abstracts of Second International Congress of the Biodiversity, Ecology and Conservation of the Balkan Fauna, BIOECO 2, Ohrid, Macedonia, 104
 9. Pavlović, I., Hudina V., Minić S., Rikson M., Pupavac S., Vujanović J., Živković S., Savić B. (2004): Preventivne mere u kontroli parazitskih infekcija farmski držanih svinja. Zbornik naučnih radova Instituta PKB Agroekonomik 10 (2), 87-89
 10. Pavlović I., Ivanović S., Lilić S. (2007): Zoonotic parasites contaminants of pork. Proceeding of I International Congress Food Technology, Quality and Safety and XI Symposium NODA, invited paper, Novi Sad, 26-32
 11. Pavlović I., Ivetić V., Savić B., Kulišić Z., Hudina V., Đukić B. (2007): Zoohigijenske mere koje se koriste u kontroli parazitskih infekcija priplodnih svinja. Zbornik radova XVIII savetovanja dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija u zaštiti životne sredine sa međunarodnim učešćem, Grza, 157-162
 12. Pavlović I., Kulišić Z., Hudina V., Savić B., Ivetić V., Žutić M., Radanović O. (2008) Zoohigijenske mere koje se koriste u kontroli šuge svinja Zbornik radova XIX Savetovanja dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija u zaštiti životne sredine sa međunarodnim učešćem, Prolom Banja, 217-219
 13. Pavlović I., Ilić Ž., Vojinović D., Jakić-Dimić D. (2008) Higijenski i zdravstveni aspekt ptica na slobodi u gradskoj sredini. *Ecologica* 15, 125-128
 14. Pavlović I., Ivetić V., Savić B., Žutić M., Radanović O. (2009) Aktuelne parazitske bolesti u svinjarskoj proizvodnji. Zbornik radova sedmog simpozijuma Zdravstvena zaštita, selekcija i reprodukcija svinja, 21-23.5.2009. Srebrno Jezero, 53-56
 15. Pavlović I. (2010) Protozoarne infekcije svinja u farmskom uzgoju. *Veterinarski Informator* 33, 26-27
 16. Pavlović I., Savić B., Bojkovski J., Kulišić Z., Tambur Z., Rogožarski D., Hadžić Ivanka, Gajić B. (2011): Zoohigijenske mere koje se koriste u kontroli protozoarnih infekcija prasadi u odgoju Zbornik radova XXII Savetovanja dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija u zaštiti zdravlja životinja i ljudi sa međunarodnim učešćem, 26-29.5.2011. Kaštel-Ečka, Lovački dvorac, 229-233
 17. Pavlović I., Bojkovski J. (2012) Monitoring parazitskih infekcija kod farmskog držanja svinja *Veterinarski Informator* 48, 36-37
 18. Pavlović I., Rogožarski D. (2017) Parazitske bolesti domaćih životinja sa osnovima parazitologije i dijagnostike parazitskih bolesti. Naučna KMD, Beograd,
 19. Pavlović I., Janković Lj., Plavša N., Todorović D. (2021) Biosigurnosne mere u kontroli pasa, mačaka i ptica na farmama u cilju suzbijanja parazitskih zoonoza. Zbornik radova 31. i 32. Savetovanje dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija - Jedan svet jedno zdravlje, sa međunarodnim učešćem, Vrnjačka Banja, 155-159
 20. Pavlović Valentina (1999) Askaridoza svinja, maturaški rad, Poljoprivredna škola PKB, Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

614.44/.48(082)

САВЕТОВАЊЕ Дезинфекција, дезинсекција и дератизација (33 ; 2022 ; Бајина Башта)

Jedan svet jedno zdravlje : zbornik radova / 33. Savetovanje
Dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija, Bajina Bašta, 26 % 29. maja
2022. godine ; [organizatori] Srpsko veterinarsko društvo, Sekcija za DDD
[i] Fakultet veterinarske medicine, Beograd, Katedra za zoohigijenu ;
[urednici Ljiljana Janković, Vladimir Drašković]. - Beograd : Srpsko
veterinarsko društvo, 2022 (Beograd : Naučna KMD). - II, 226 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 100. - Bibliografija uz svaki rad. - Abstracts.

ISBN 978-86-83115-46-4

1. Српско ветеринарско друштво (Београд). Секција за дезинфекцију,
дезинсекцију и дератизацију 2. Факултет ветеринарске медицине (Београд).
Катедра за зоохигијену

a) Дезинфекција - Зборници b) Дезинсекција - Зборници c) Дератизација
- Зборници

COBISS.SR-ID 66732041